

ADAK RAPPORT 65

Proefsleuvenonderzoek aan de Steenweg op Diest in Turnhout

S. DELARUELLE & J. VAN DONINCK

De Archeologische dienst Antwerpse Kempen maakt deel uit van de projectvereniging Erfgoed Noorderkempen tussen de gemeenten Baarle-Hertog, Beerse, Kasterlee, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar met steun van de Vlaamse gemeenschap en de provincie Antwerpen.

Colofon

Opdrachtgever	Turnhoutse Tennis Vereniging (TTV) vzw
Project	Turnhout-Steenweg op Diest
Projectcode	11018 TUR-SOD
Type onderzoek	Prospectie met ingreep in de bodem
Vergunning nr.	2011/347
Vergunninghouder	Stephan Delaruelle
Naam site	Turnhout-Steenweg op Diest
Auteurs	Stephan Delaruelle & Jef Van Doninck
Kaarten & plannen	Stephan Delaruelle (©NGI/GIS Vlaanderen)
Foto's & tekeningen	Stephan Delaruelle
Omslagontwerp	Hanna Maes
ISBN	/

© AdAK , november 2011

Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Archeologische Dienst Antwerpse Kempen.

Samenvatting

Op 11 oktober 2011 werd door de Archeologische dienst Antwerpse Kempen (AdAK) in opdracht van TTV vzw een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd in het gebied tussen de Steenweg op Diest en de Kleine Reesdijk in Turnhout. Aanleiding voor het onderzoek is de geplande bouw van een overdekte tennishal met cafetaria en conciërgewoning en de aanleg van nieuwe buitenpleinen, die een bedreiging vormt voor eventuele archeologische resten die zich hier nog in de bodem kunnen bevinden.

Doel van het onderzoek was het inventariseren en waarderen van eventuele archeologische resten die bedreigd worden door de geplande bouwwerken.. Hiervoor werden in totaal zeven proefsleuven aangelegd, waarvan vier noord-zuid gerichte parallelle sleuven in het grasveld bij de ingang aan de Steenweg op Diest en drie oost-west gerichte sleuven op het grasveld tussen de tennispleinen aan de Kleine Reesdijk. In totaal kon tijdens het onderzoek 745 m² worden bekeken van een gebied van ca. 0.5 ha. Dit komt neer op 14.5 % van het totale terrein.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek dat het terrein in het verleden grondig verstoord is geweest. In bijna alle sleuven werden diepe verstoringen vastgesteld die vermoedelijk samenhangen met zandontginning. Tevens werd nergens de gekarteerde diepe antropogene humus A vastgesteld, met uitzondering van de verstoorde zones. Waar de natuurlijke bodem bewaard was, werd deze al op ca. 20-30 cm diepte aangesneden.

De enige archeologisch relevante sporen waren enkele oudere perceelsgreppels, die tussen de 16de en de vroege 19de eeuw dateren. Deze geven aan dat de vroegere percellering eerder NW-ZO verliep, parallel aan de Kleine Reesdijk.

Derhalve lijkt er geen aanleiding voor verder bijkomend onderzoek op deze locatie. De terreinen kunnen daarom worden vrijgegeven voor de geplande bouwwerken.

Inhoudsopgave

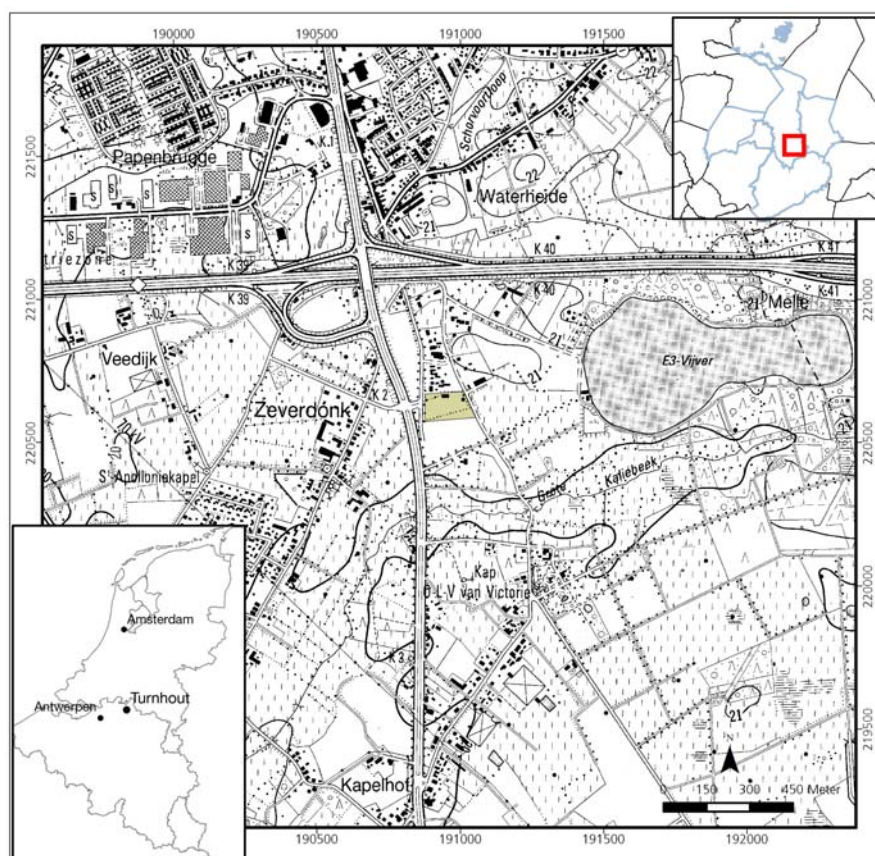
1	Inleiding	7
2	Landschappelijk kader	8
2.1	Geologie en geomorfologie	8
2.2	Bodemkunde	8
3	Historisch en archeologisch kader.....	10
3.1	Historisch kader	10
3.2	Archeologisch kader.....	10
4	Onderzoeksstrategie.....	11
5	Resultaten	12
6	Conclusie en aanbevelingen.....	13
6.1	Conclusie	13
6.2	Aanbevelingen	13
	Literatuur	14
	Lijst van afbeeldingen	14

1 Inleiding

Op 11 oktober 2011 werd door de Archeologische dienst Antwerpse Kempen (AdAK) in opdracht van TTV vzw een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd in het gebied tussen de Steenweg op Diest en de Kleine Reesdijk in Turnhout, kadastraal gekend als (Afd 3), Sie M, 289C, 289E en 302L/deel.

Aanleiding voor het onderzoek is de geplande omvorming van de kleinhandelszone tot een uitgebreid winkelcomplex met aanhorigheden, die een bedreiging vormt voor eventuele archeologische resten die zich hier nog in de bodem kunnen bevinden.

Figuur 1.1 Situering van het plangebied aan de Steenweg op Diest in Turnhout

Het veldteam bestond uit Stephan Delaruelle en Jef Van Doninck (AdAK). Het graafwerk werd uitgevoerd door de firma Vangeel uit Turnhout.

Figuur 1.2. Sfeerfoto van het terrein bij de aanvang het onderzoek

2 Landschappelijk kader

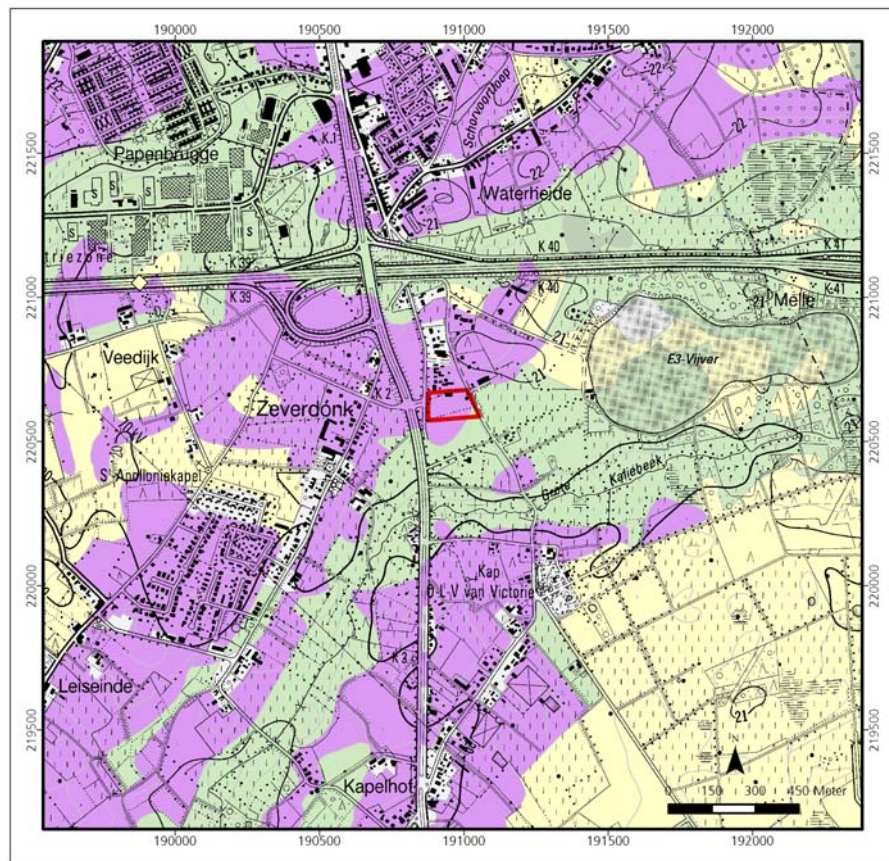
2.1 Geologie en geomorfologie

Het plangebied bevindt zich net ten noorden van de vallei van de Grote Kaliebeek, die verderop uitloopt in de Aa. Het gebied bevindt zich op de rand van een lokale zandopduiking, vermoedelijk ontstaan uit opgestoven sediment uit de beekvallei. Het gebied is over het algemeen relatief laaggelegen en bevindt zich ten zuiden van de uitloper van de microcuesta, een oud-pleistocene kleiopduiking die is gevormd door kustvlakteafzettingen in een getijdenzone. Tijdens de laatste ijstijd, het Weichseliaan (ca. 120.000-13.000 jaar geleden) is het gebied met zand afgedekt, dat door polaire wind werd aangevoerd vanuit de drooggevalen Noordzeebedding. Deze zandafzettingen zijn tijdens de laatste koude fase, het Laat-Glaciaal (ca. 13.000-10.000 jaar geleden) omgewerkt door de inwerking van waterlopen en verstuiving van sedimenten (Vandenbussche et al. 2004).

2.2 Bodemkunde

De bodems ter hoogte van het plangebied bestaan uit natte tot matig droge zandgronden, die gekarteerd zijn als bodems met een diepe antropogene A-horizont. Dit zijn gronden die in het verleden zijn opgehoogd. In de Kempen gaat het hier vaak om de zogenaamde plaggenbodems, die zijn ontstaan vanaf de Late Middeleeuwen en waarbij grasplaggen op de akkers werden gebracht om een vruchtbare humeuze grond te maken.

Figuur 2.1. Profielontwikkeling van de bodems binnen en rond het plangebied. Paars: plaggenbodems, groen: klei op geringe diepte, Geel: zandgronden met A-C-profiel; grijs: stuifduin/niet gekarteerd

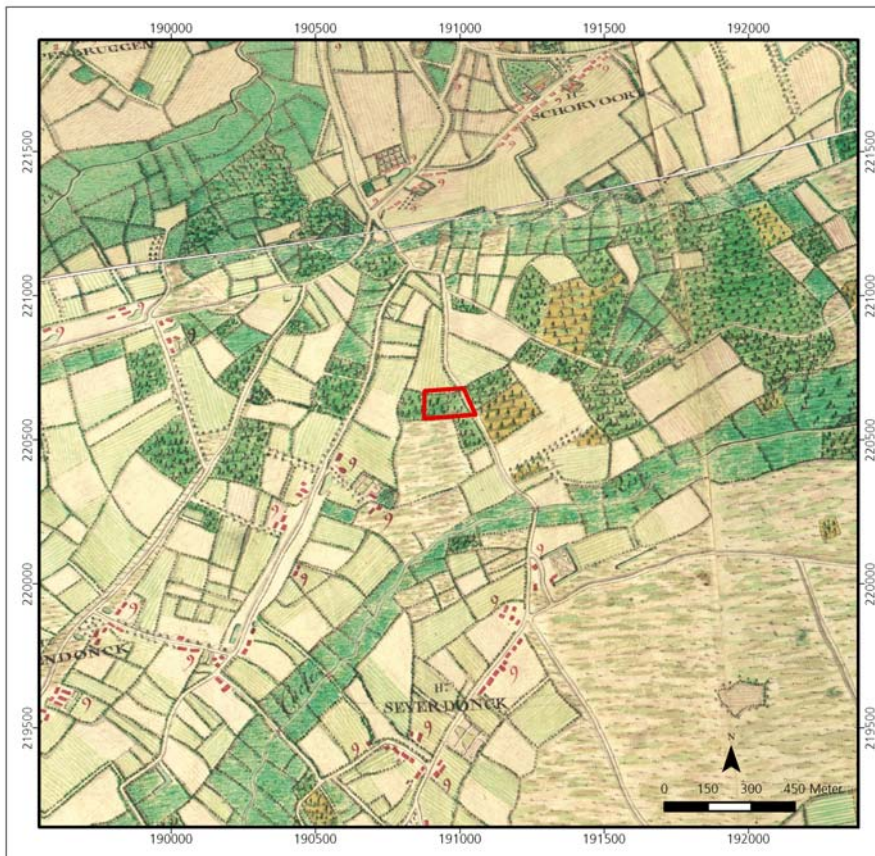

Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek echter dat het terrein in het verleden reeds vergraven is geweest. Waar de natuurlijke bodem nog bewaard was, bedroeg de dikte van de cultuurlaag maximaal 30 cm. Vermoedelijk is bij de aanleg van de Steenweg op Diest in de 19de eeuw hier lokaal aan zandwinning gedaan en is de oorspronkelijke bodemopbouw volledig verdwenen.

3 Historisch en archeologisch kader

3.1 Historisch kader

Op de kaart van Ferraris (1777) bevindt het plangebied zich nog volledig onder bos. Op die moment is de Kleine Reesdijk de hoofdweg. De gronden ten zuiden van het plangebied worden ingekleurd als natte gronden. Hier wordt Zeverdonk trouwens verder ten zuiden gelegd dan de huidige kern. Op de kaart van Vandermaelen (1848) is de Steenweg op Diest al aangelegd. Opvallend is dat op beide kaarten ook het gehucht Severdonk wordt genoemd. Bij Vandermaelen wordt deel ten noorden van de Kaliebeek Zeverdonk genoemd en het zuidelijke deel Gene Zeverdonk

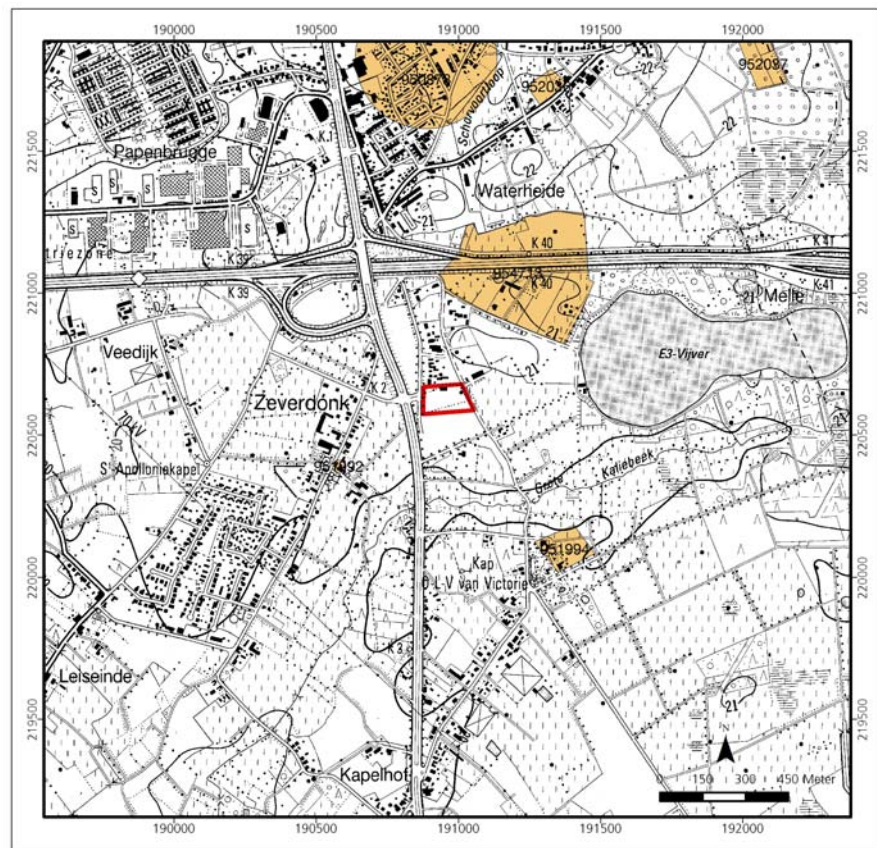

Figuur 3.1. Situering van het plangebied op de kaart van Ferraris

3.2 Archeologisch kader

In de omgeving van het plangebied zijn een beperkt aantal archeologische waarden bekend. Ten noorden van het plangebied is een melding in de Centrale Archeologische inventaris van een indicatief toponiem voor oude begraving "Afgod" (CAI 954713)

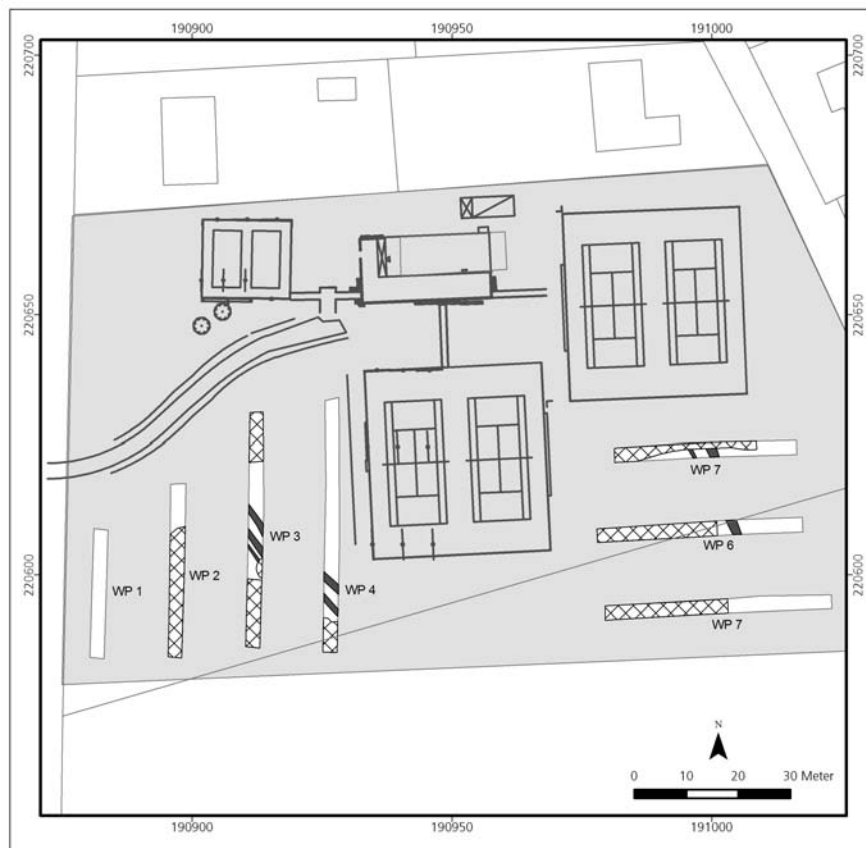
Figuur 3.2. Bekende vindplaatsen uit de omgeving van het plangebied.

Verder wordt ook de locatie van de omgrachte Zevendonkse hoeve aangegeven. Vroeger werd ook melding enkele Romeinse munten bij de Mellen ter hoogte van de huidige E3-vijver (De Laet 1905: 31).

4 Onderzoeksstrategie

Doel van het onderzoek was het inventariseren en waarderen van eventuele archeologische resten die bedreigd worden door de geplande bouwwerken.. Hiervoor werden in totaal zeven proefsleuven aangelegd, waarvan vier noord-zuid gerichte parallelle sleuven in het grasveld bij de ingang aan de Steenweg op Diest en drie oost-west gerichte sleuven op het grasveld tussen de tennispleinen aan de Kleine Reesdijk. In totaal kon tijdens het onderzoek 745 m² worden bekeken van een gebied van ca. 0.5 ha. Dit komt neer op 14.5 % van het totale terrein.

Figuur 4.1. Overzicht van de aangelegde proefsleuven op het kadasterplan met aanduiding van de aangetroffen greppels en verstoringen.

De contouren van de werkputten, de sporen en de hoogtematen werden geregistreerd door landmeter Johan Livens van Studiebureau Raeymaekers, waarbij zowel de contouren op vlakniveau als op het maaiveld zijn opgenomen, alsook hoogtematen om de 10 m. Het vlak en de profielen zijn fotografisch geregistreerd.

5 Resultaten

Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek dat het terrein in het verleden grondig verstoord is geweest. In bijna alle sleuven werden diepe verstoringen vastgesteld die vermoedelijk samenhangen met zandontginning.

Tevens werd nergens de gekarteerde diepe antropogene humus A vastgesteld, met uitzondering van de verstoorde zones. Waar de natuurlijke bodem bewaard was, werd deze al op ca. 20-30 cm diepte aangesneden.

De enige archeologisch relevante sporen waren enkele oudere perceelsgreppels, die tussen de 16de en de vroege 19de eeuw dateren. Deze geven aan dat de vroegere percellering eerder NW-ZO verliep, parallel aan de Kleine Reesdijk.

Figuur 5.1. Greppels en verstoringen in het vlak van WP 3

6 Conclusie en aanbevelingen

6.1 Conclusie

Naar aanleiding van de geplande bouw van een overdekte tennishal met cafetaria en conciërgewoning en de aanleg van nieuwe buitenpleinen werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd aan de Steenweg op Diest in Turnhout. Hierbij werden in totaal 7 proefsleuven aangelegd.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek dat het terrein in het verleden grondig verstoord is geweest. In bijna alle sleuven werden diepe verstoringen vastgesteld die vermoedelijk samenhangen met zandontginning.

De enige archeologisch relevante sporen waren enkele oudere perceelsgreppels, die tussen de 16de en de vroege 19de eeuw dateren. Deze geven aan dat de vroegere percellering eerder NW-ZO verliep, parallel aan de Kleine Reesdijk.

6.2 Aanbevelingen

Gezien de vastgestelde verstoringen op het terrein lijkt er geen aanleiding voor verder bijkomend onderzoek op deze locatie. De terreinen kunnen daarom worden vrijgegeven voor de geplande bouwwerken.

Literatuur

DE LAET A. F. J. 1905. *Turnhout, de hoofstad der Kempen. Opzoekingen over den oorsprong met korte historie en aanhangsel*. 2dln. Turnhout.

VANDENBUSSCHE D., BIERMANS B. & TYBERGEIN J. 2004. *Provinciaal Natuurontwikkelingsplan. Naar een natuurlijk geheel*. Provinciebestuur Antwerpen, Antwerpen.

Lijst van afbeeldingen

Figuur 1.1 Situering van het plangebied aan de Steenweg op Diest in Turnhout	7
Figuur 1.2. Sfeerfoto van het terrein bij de aanvang het onderzoek.....	8
Figuur 2.1. Profielontwikkeling van de bodems binnen en rond het plangebied. Paars: plaggenbodems, groen: klei op geringe diepte, Geel: zandgronden met A-C-profiel; grijs: stuifduin/niet gekarteerd	9
Figuur 3.1. Situering van het plangebied op de kaart van Ferraris	10
Figuur 3.2. Bekende vindplaatsen uit de omgeving van het plangebied.....	11
Figuur 4.1. Overzicht van de aangelegde proefsleuven op het kadasterplan met aanduiding van de aangetroffen greppels en verstoringen.....	12
Figuur 5.1. Greppels en verstoringen in het vlak van WP 3	13

